Archive of SID

Journal of Nursing Education (JNE) Original Article

October-November 2022, Volume 11, Issue 4, Page: 68-81 https://doi.org/10.22034/JNE.11.4.68

Presenting a Model for Improving the Evaluation of Nursing Education in Islamic Azad University Units: An Exploratory Combined Study

Maryam Safaee[1*], Mohammad Sahabalzamani[2], Parivash Jafari[3], Farhad Adhami[4]

1- PhD Candidate in Educational Management, Department of Management and Economy, Islamic Azad University Science and Research Branch, Tehran, Iran.ORCID: 0000-0002-7372-5374
2- Associated Professor of Educational Management, Tehran Medical Sciences, Islamic Azad University, Tehran,Iran.ORCID:0000-0003-1730-6770
3- Associated Professor of Educational Administration, Department of Management and Economy, Islamic Azad University Science and Research Branch, Tehran, Iran.ORCID: 0000-0003-2916-8870
4- Associated Professor, Ophthalmologist, Tehran Medical Sciences, Islamic Azad University, Tehran, Iran. ORCID: 0000-0003-4811-443x

***Corresponding author:** Maryam Safaee, PhD Candidate in Educational Management, Department of Management and Economy, Islamic Azad University Science and Research Branch, Tehran, Iran.
Email: Maryam_safaee1362@yahoo.com

Received: 26 July 2021 Revised: 5 July 2022 Accepted: 22 July 2022

Abstract

Introduction: Nursing is a complex word of medical sciences Failure to design appropriate and quality educational programs will cause irreparable damage to the health of the community, the academic credibility of the university and the graduates. The aim of this study was to provide a model for improving the evaluation of nursing education in Islamic Azad University.

Methods: The research method in this article is mixed (qualitative-quantitative) and first based on the qualitative method and specifically based on the grounded theory method and by conducting 21 interviews with subject experts who were selected by purposive sampling method, to extract and present a model In order to improve the evaluation of nursing education, and then in the quanitative stage, by compiling a researcher-made questionnaire based on the indicators of the qualitative stage 200 members of the Strategic Islamic Azad University Council, faculty members and nursing instructors of Nursing and Midwifery of the Islamic Azad University Faculty were selected by Cluster sampling that was appropriate to the size of the clusters (according to Klein's law).The reliability of the questionnaire was assessed through Cronbach's alpha and its face validity was assessed using expert opinions and the construct validity was evaluated using confirmatory factor analysis to determine the dimensions of the model.

Results: Findings obtained in the qualitative section showed that the dimensions of improving the evaluation of nursing education in the units of Islamic Azad University include 6 dimensions; Improving the evaluation of nursing education (central phenomenon), causal conditions, contextual conditions, strategies, intervening factors and results and consequences and 17 components in Islamic Azad University.

Conclusions: A model was presented to improve the evaluation of nursing education in the units of Islamic Azad University and the desirability and degree of appropriateness of the model was found to be appropriate and with 95% confidence Approved by experts.

Key Words: Assessment, Nursing Education, Exploratory combined study, Upgrade model.

ISSN/ © 2022 The Authors. Published by Iranian Nursing Association.
This is an open access article under the CC BY license (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).
Safaee, M., Sahabalzamani, M., Jafari, P., Adhami, F. Presenting a Model for Improving the Evaluation of Nursing Education in Islamic Azad University Units: An exploratory combined study. Journal of Nursing Education (GNE) May 2020, P: 68-81 [Persian]

www.SID.ir

Archive of SID

نشریه آموزش پرستاری

مقاله پژوهشی

مهر و آبان ۱۴۰۱، دوره ۱۱، شماره ۴، صفحه: ۸۱-۶۸

https://doi.org/10.22034/JNE.11.4.68

ارائه مدلی برای ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری در واحدهای پرستاری دانشگاه آزاد اسلامی: یک مطالعه ترکیبی اکتشافی

مریم صفایی[1*]، محمد صاحب الزمانی[2]، پریوش جعفری[3]، فرهاد ادهمی[4]

۱- دانش آموخته دکترای مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. ORCID:۰۰۰۰-۰۰۰۲-۷۳۷۲-۵۳۷۴

۲- دانشیار گروه مدیریت، دانشکده بهداشت، علوم پزشکی تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. ORCID: ۰۰۰۰-۰۰۰۳-۱۷۳۰-۶۷۷۰

۳- دانشیارگروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. ORCID:۰۰۰۰-۰۰۰۳-۲۹۱۶-۸۸۷۰

۴- دانشیار گروه چشم، دانشکده پزشکی، علوم پزشکی تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. ORCID: ۰۰۰۰-۰۰۰۳-۴۸۱۱-۴۴۳x

***نویسنده مسئول:** مریم صفایی، دانش آموخته دکترای مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران .

ایمیل: Maryam_safaee1362@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۵/۴ تاریخ بازبینی: ۱۴۰۱/۴/۱۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۴/۳۱

چکیده

مقدمه: پرستاری از حرف پیچیده علوم پزشکی است که در صورت عدم طراحی برنامه های مناسب و با کیفیت آموزشی، خسارات جبران ناپذیری بر سلامت جامعه، اعتبار علمی دانشگاه و دانش آموختگان وارد می کند. این مطالعه با هدف ارائه مدلی برای ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری در واحد های دانشگاه آزاد اسلامی انجام شده است.

روش کار: این مطالعه از نوع آمیخته (کیفی- کمّی) است و ابتدا بر اساس روش کیفی و مشخصاً بر مبنای روش گرندد تئوری و با انجام مصاحبه با ۲۱ نفر از خبرگان موضوع که به شیوه نمونه گیری هدفمند انتخاب شده بودند، به استخراج و ارائه مدلی برای ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری پرداخته شده و سپس در مرحله کمّی، با تدوین پرسشنامه محقق ساخته برگرفته از شاخص های مرحله کیفی در اختیار ۲۰۰ نفر از اعضای شورای راهبردی دانشگاه آزاد اسلامی، اعضای هیئت علمی و مربیان پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه آزاد اسلامی به روش نمونه گیری خوشه ای متناسب با حجم خوشه ها (بر اساس قانون کلاین) قرار گرفت. پایایی پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ و روایی صوری آن با استفاده از نظرات خبرگان و روایی سازه با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی برای تعیین ابعاد مدل بررسی گردید.

یافته ها: یافته های به دست آمده در بخش کیفی نشان داد که ابعاد ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری در واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی شامل ۶ بعد؛ ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری (پدیده محوری)، شرایط علّی، شرایط زمینه‌ای، راهبردها، عوامل مداخله گر و نتایج و پیامدها و ۱۷ مولفه در دانشگاه آزاد اسلامی بود. همچنین، یافته های بخش کمّی نشان داد که وضعیت موجود در حد مناسبی نبود.

نتیجه گیری: به منظور ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری در دانشکده های پرستاری دانشگاه آزاد اسلامی می توان از مدل موجود بهره گرفت، که مطلوبیت و درجه تناسب مدل ارائه شده از نظر برازندگی مناسب تشخیص داده شد و با اطمینان ۹۵ درصد مورد تایید متخصصان قرار گرفت.

کلیدواژ ه ها: ارزیابی، آموزش پرستاری، مطالعه ترکیبی اکتشافی، مدل ارتقاء.

www.SID.ir

Archive of SID

مقدمه

پرستاری از حرف پیچیده علوم پزشکی است که در صورت عدم طراحی برنامه های مناسب و با کیفیت آموزشی، خسارات جبران ناپذیری بر سلامت جامعه، اعتبار علمی دانشگاه و دانش آموختگان وارد می کند؛ بنابراین دانشکده های پرستاری باید به سمت تضمین کیفیت، ارزیابی مداوم و ارتقا حرکت کنند [۱]. آموزش پرستاری به عنوان بخشی از نظام آموزش علوم پزشکی، در دهه های اخیر در جهان با سرعت زیادی در حال توسعه و گسترش می باشد؛ که باعث نگرانی کیفیت آموزشی در این رشته گردیده است [۲].کیفیت پایین آموزش، به فقر نیروی انسانی متخصص و ماهر انجامیده است. و در نتیجه اهداف رشد و توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی کشور با مشکلات عدیده ای مواجه شده است و آموزش عالی را زیر سوال برده است [۳].

بررسی و ارتقاء کیفیت آموزش های ارائه شده، از ضروریات سیاست های کلان دانشگاه ها محسوب می شود؛ لذا وجود یک سیستم پایش و ارزیابی در نظام آموزشی به منظور تعیین نقاط قوت و ضعف، ارتقاء کیفیت آموزش و تربیت نیروی انسانی پاسخگو به نیاز جامعه غیر قابل انکار می باشد [۴]. اما متاسفانه برنامه های آموزشی دوره های تحصیلات تکمیلی که از طرف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ابلاغ می شود، فاقد بخش ارزشیابی است و این موضوع وظیفه گروه های آموزشی را برای طراحی شاخص های ارزیابی سنگین تر می کند تا از این طریق به طور مستمر بتوان خصوصیات و کیفیت برنامه را منصفانه و به دور از تعصب گروهی و صنفی مورد قضاوت قرار داد؛ نقاط تاریک برنامه را روشن کرد و شواهدی برای برقراری تحول مناسب در آموزش به دست آورد [۵].

ارزیابی در نظام آموزش عالی به علت ماهیت و عملکرد خاص خود، یکی از مهم ترین مباحث در فرآیند آموزش محسوب می گردد؛ به طوری که اصلاح فرآیند نظام آموزشی در دانشگاه ها بدون توجه به نتایج پیامدهای ارزشیابی، اعتبار چندانی نخواهد داشت. استقرار یک سیستم کارآمد برای اصلاح مستمر نظام دانشگاهی که به وسیله آن، ضمن بهبود کیفیت آموزش و پژوهش، ارتقاء کل نظام دانشگاهی را مدنظر قرار دهد، ضروری می باشد.

این درحالیست که برخی منابع، آموزش رشته پرستاری را پرهزینه، ناکارآمد و بدون برنامه صحیح می دانند [۶]. رشته آموزش پرستاری به عنوان بخشی از نظام آموزش عالی به علت ارتباط نزدیکی که با سلامت مردم دارد؛ از اهمیت خاصی برخوردار می باشد. لذا، آموزش پرستاری به منظور حفظ و تقویت تمامیت آموزشی و توسعه مداوم بایستی که مورد ارزیابی قرار گیرد. این رشته، با تربیت نیروی انسانی کارآزموده و با کیفیت برای ارائه مراقبت های بهداشتی و درمانی، نقش مهمی در سلامت انسان ها ایفا می نماید [۷].

دانشگاه آزاد اسلامی به عنوان یکی از نهادهای مهم آموزش عالی، برای ارتقاء و بهبود کیفی خود، نیازمند تغییراتی اساسی در راهبردها و سیاست های کلان در حوزه ارزشیابی آموزش پرستاری است [۸]؛ طراحی مدل نظام مندی که مطابق با ارزش های فرهنگی و نیز ویژگی های این رشته باشد؛ ضروری به نظر می رسد. از این رو، این پژوهش با هدف ارائه مدلی برای ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری در واحد های مجری پرستاری در دانشگاه آزاد اسلامی انجام شده است.

روش کار

این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از لحاظ روش گردآوری داده‌ها، با استفاده از روش تحقیق ترکیبی از نوع اکتشافی متوالی و با تلفیق دو روش کیفی (گرندد تئوری) و کمی (توصیفی- پیمایشی) انجام گرفت. در اینجا دلیل استفاده از روش تحقیق ترکیبی این بود که؛ ترکیب دو رویکرد کمی و کیفی باعث ارائه تصویر جامع‌تری از موضوع مورد مطالعه می‌شود و در نهایت نتایج پژوهش از طریق برقراری ارتباط میان داده کمی و کیفی، اعتبار بیشتری کسب می کند. در مورد ضرورت استفاده از روش تحقیق ترکیبی باید گفت که پژوهشگر با استفاده از ترکیب نمودن دو دسته تحقیق کمی و کیفی بررسی موضوع مورد نظر را انجام می دهد و به درک بهتری از پدیده دست می یابد. بنابراین هدف طرح های تحقیق ترکیبی آن است که شواهد بیشتری برای درک بهتر پدیده ها به دست دهند [۹].

در طرح های تحقیق ترکیبی اکتشافی، پژوهشگر درصدد زمینه یابی درباره موقعیت نامعین می باشد. برای این

www.SID.ir

Archive of SID

منظـور ابتـدا بـه گـردآوری داده هـای کیفـی مـی پـردازد. انجـام ایـن مرحلـه او را بـه توصیـف جنبـه هـای بـی شـماری از پدیـده هدایـت مـی کنـد. بـا اسـتفاده از ایـن شناسـایی اولیـه، امـکان صـورت بنـدی فرضیـه هایـی) دربـاره بـروز پدیـده مـورد مطالعـه فراهـم مـی شـود. پـس از آن، در مرحلـه بعـدی، پژوهشـگر مـی توانـد از طریـق گـردآوری داده هـای کمـی، فرضیـه (هـا) را مـورد آزمـون قـرار دهـد. بنابرایـن در ایـن نـوع طـرح هـای تحقیـق ترکیبـی، بـه داده هـای کیفـی اهمیـت بیشـتری داده مـی شـود. عـلاوه بـر آن در توالـی گـردآوری داده هـا ابتـدا داده هـای کیفـی و سـپس داده هـای کمـی گـردآوری مـی شـوند. بالاخـره، پژوهشـگر بـر مبنـای یافتـه هـای حاصـل از داده هـای کیفـی، سـعی بـر آن دارد کـه داده هـای کمـی را گـردآوری کنـد تـا تعمیـم پذیـری یافتـه را میسـر سـازد [۱۰].

از آنجـا کـه در مرحلـه اول، بـا اسـتفاده از روش کیفـی و بـر اسـاس نظـر خبـرگان و متخصصـان بـه اسـتخراج ابعـاد و مولفـه هـای ارزیابـی آمـوزش پرسـتاری پرداختـه شـد. در ایـن مرحلـه بطـور مشـخص از روش کیفـی گرنـدد تئـوری (GT) اسـتفاده گردیـد. رویکـرد نظریـه زمینـه ای، روش پژوهشـی مولـد فرضیات اسـت کـه بـه پژوهشـگر در حـوزه هـای موضوعـی گوناگـون امـکان مـی دهـد کـه بـه جـای اتـکا بـه تئـوری هـای موجـود و از پیـش تدویـن شـده خـود، بـه تدویـن تئـوری و گـزاره اقـدام نمایـد. ایـن تئـوری هـا و گـزاره هـا بـه شـکلی نظـام منـد و بـر اسـاس داده هـای واقعـی تدویـن مـی شـود. بـا توجـه بـه اینکـه در زمینـه ارتقـاء ارزیابـی آمـوزش پرسـتاری نظریـه تدویـن شـده ای وجـود نـدارد، اسـتفاده از روش گرنـدد تئـوری مـی توانـد بـه تدویـن یـک مـدل یـا الگـوی محلـی در بسـتر جامعـه آمـاری تحقیـق مفیـد باشـد [۱۱]. از آنجـا کـه در مرحلـه اول بـه دنبـال اسـتخراج مولفـه هـای ارزیابـی آمـوزش پرسـتاری در واحـد هـای دانشـگاه آزاد اسـلامی بودیـم بایـد بـه شناسـایی، تعییـن و اسـتخراج ابعـاد، مولفـه هـا، زیـر مولفه‌هـا و شـاخص هـای تشـکیل دهنـده ارزیابـی پرداختـه شـود، لـذا بـا اسـتفاده از روش کیفـی و بـر اسـاس نظـر خبـرگان و ذینفعـان (شـامل اعضـای شـورای راهبـردی پرسـتاری دانشـگاه آزاد اسـلامی، اعضـای هیئـت علمـی و دانـش آموختـگان پرسـتاری دانشـگاه آزاد اسـلامی) بـه اسـتخراج ابعـاد و مولفـه هـای مـدل مذکـور پرداختـه شـد. در ایـن مرحلـه بـه طـور مشـخص از روش کیفـی نظریـه داده بنیـاد (زمینـه ای) یـا همـان گرنـدد تئـوری اسـتفاده شـد. در اصـل در مرحلـه اول برای سـاخت تئـوری از روش تئوری داده بنیـاد (برخاسـته از داده‌هـا) بـا رویکـرد اشتراوسـی (نظریـه مبنایـی سیسـتماتیک) بـه عنـوان روش نظریـه زمینـه ای بـه صـورت کدگـذاری محـوری و انتخابـی و بـاز اسـتفاده شـد.

از آنجـا کـه روش نظریـه داده بنیـاد، چندیـن رویکـرد دارد، در ایـن مطالعـه مشـخصاً از رویکـرد اشـتراوس و کوربیـن (نسـخه سیسـتماتیک) اسـتفاده شـده اسـت. در ایـن رویکـرد کدهـای اسـتخراج شـده در سـه مرحلـه کدگـذاری از ابتـدا بـر اسـاس یـک الگـوی پارادیمـی (بـه عنـوان راهنمـای نظـری و عملـی اسـتخراج کدهـا) انجـام مـی پذیـرد. ایـن رویکـرد بـر خـلاف رویکـرد «الگـوی ظاهـر شـونده» گلیـزری (نسـخه کلاسـیک) اسـت کـه در آن هیـچ گونـه الگـوی پارادیمـی از پیـش مشـخص شـده ای وجـود نـدارد [۱۲]. قابـل فهـم تـر بـودن، آسـان تـر بـودن فرآینـد اسـتخراج و مـرور مصاحبـه هـا و پرکاربـرد بـودن رویکـرد اشتراوسـی، دلیـل انتخـاب ایـن رویکـرد بـرای رسـاله حاضـر اسـت. هسـته اصلـی ایـن رویکـرد، یـک الگـوی مفهومی-پارادیمـی اسـت کـه شـامل ۶ بُعـد «پدیـده محـوری»، «شـرایط علّی»،«راهبردها»،«شـرایط زمینـه ای»،«عوامـل مداخله گـر» و «نتایـج و پیامدهـا» اسـت.

درکدگذاری‌بـاز، مقوله‌هـا و مضامیـن اصلـی پیرامـون پدیـده مـورد مطالعـه شناسـایی می‌شـوند. درکدگـذاری محـوری، مقوله‌هـا بـه طـور نظام‌منـد بهبـود یافتـه و بـا زیرمقوله‌هـا پیونـد داده می‌شـوند. در نهایـت از طریـق کدگـذاری گزینشـی، الگـوی پارادایمـی پژوهـش ارائـه می‌شـود. از طریـق الگـوی پارادایمـی، گسـتره پژوهـش تـا سـطح یکـی از چندیـن فراینـد یـا شـرایط اجتماعـی اصلـی کـه در داده‌هـا وجـود دارنـد، فشـرده‌تر می‌شـود. ظهـور متغیـر محـوری در مطالعـه، بـه عنـوان راهنمایـی بـرای گـردآوری و تحلیـل داده‌هـای بیشـتر بعـدی نیـز، عمـل مـی کنـد، یعنـی مقولـه محـوری سـبب جهت‌دهـی بـه نمونـه بـرداری نظـری می‌شـود.

یک مدل پارادایمی شامل موارد زیر است:

- شرایط علی
- شرایط زمینه‌ای
- شرایط مداخله‌گر
- استراتژی‌ها
- پیامدها

www.SID.ir

Archive of SID

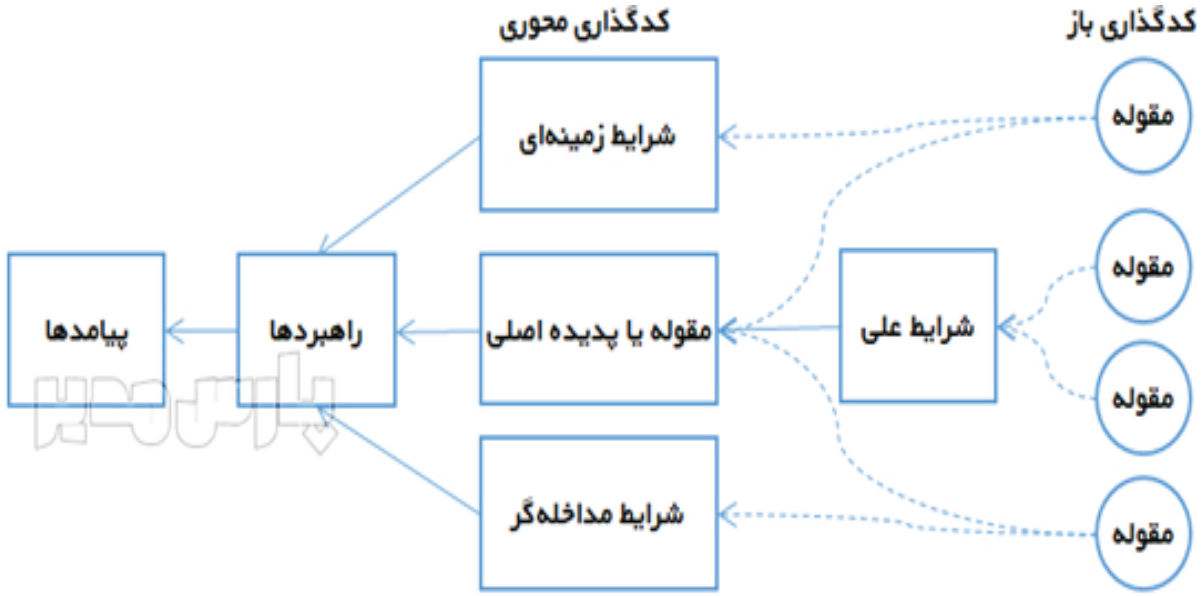

شکل ۱ . الگوی مفهومی-پارادیمی رویکرد سیستماتیک (اشتراوسی) نظریه گرندد تئوری

در این الگوی روش شناختی کیفی نه تنها ابعاد و مولفه های مربوط به مفهوم بنیادین (پدیده مرکزی) مورد تحقیق (ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری) مورد کنکاش قرار گرفت، بلکه به بررسی شرایط علّی، شرایط زمینه ای، راهبردها، نتایج و پیامدهای و عوامل مداخله گر در به وجود آمدن این مفهوم پرداخته شده است.

پس از شناسایی ابعاد و مولفه های مدل ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری (تدوین مدل مفهومی نهایی)، در مرحله کمّی، اعتباریابی (تبیین) مدل صورت گرفت. این بخش بر اساس روش تحقیق کمّی و مشخصاً روش پیمایشی بود. بدین ترتیب که بر اساس ابعاد و مولفه های استخراج شده در مرحله کیفی، پرسشنامه ای ساخته شد و سپس در بین یک نمونه معرف از کل جامعه آماری، توزیع و جمع آوری گردید. بر اساس اطلاعات این پرسشنامه ها، به اعتباریابی ابعاد و مولفه های مدل بر مبنای تحلیل عاملی تاییدی پرداخته شد.

در این تحقیق، برای انجام بخش کیفی (مصاحبه ها) از خبرگان حوزه مربوطه استفاده شد. بنابراین جامعه آماری (یا جامعه ذینفعان) شامل خبرگان و صاحبنظرانی که در این زمینه کار کردند، بودند. داده های کمّی نیز مستخرج از یک نمونه آماری برخاسته از جامعه آماری شامل تمام اعضای شورای راهبردی دانشگاه آزاد اسلامی، اعضای هیئت علمی و مربیان آموزش پرستاری در دانشگاه آزاد اسلامی بود. در بخش کمّی، نمونه آماری بر اساس نمونه لازم برای انجام تحلیل عاملی اکتشافی یا تاییدی ۲۰۰ نفر بود. انتخاب این حجم از نمونه مبتنی بر قاعده سرانگشتی میزان نمونه متناسب برای انجام تحلیل عاملی بود [۱۳]. در پژوهش حاضر ۱۷ مولفه اصلی) مولفه های مدل کیفی (وجود داشت که براساس قاعده سرانگشتی اگر به ازای هر متغیر ۱۰ واحد نمونه درنظر بگیریم، حجم نمونه باید ۱۷۰ نفر باشد. اما با توجه به این نکته که درصورت نرمال نبودن توزیع داده ها، داده های گمشده یا موارد پرت و مانند آن، گروه های نمونه با حجم بزرگتر نیاز است [۱۴]، بنابراین حجم نمونه در اینجا برابر ۲۰۰ نفر درنظر گرفته شد.

روش نمونه گیری خوشه ای متناسب با حجم خوشه ها انتخاب شد، بدین صورت که ابتدا از بین واحدهای مجری دوره آموزش پرستاری ۴۲ واحد از ۸۰ واحد به تصادف انتخاب و سپس در درون هر کدام از خوشه ها (واحدها) انتخاب شده و سپس در زیر خوشه دوم (شامل خوشه های سه گانه اعضای شورای راهبردی دانشگاه آزاد اسلامی، اعضای هیئت علمی و مربیان آموزش پرستاری) نمونه توزیع گردید. در مرحله آخر چندین نفر در زیرخوشه های سه گانه مذکور به تصادف انتخاب و پرسشنامه اجرا شد. ابزار پژوهش در بخش کمی پرسشنامه ای محقق ساخته بود که بر اساس ابعاد و مولفه ها و زیرمولفه های مستخرج از مصاحبه در بخش کیفی تدوین شد. پرسشنامه تحقیق نیز مبتنی بر شاخص های استخراج شده در مدل پارادایمی برای هر کدام از مقوله ها بود که توسط خبرگان مورد تایید قرار

www.SID.ir

Archive of SID

گرفت. پایایی ترکیبی و روایی سازه این سوالات و مولفه‌ها بر اساس مدل یابی معادلات ساختاری و به عنوان شاخص های نیکویی برازش محاسبه و گزارش شد. تحلیل داده ها در بخش کیفی مبتنی بر کدگذاری سه مرحله ای در نرم افزار MAXQDA.2020 انجام گرفت. در بخش کمی تحلیل داده ها بر مبنای روش تحلیل مولفه های اصلی (که در تحلیل عاملی اکتشافی و تاییدی به کار می رود) و همچنین مدل یابی معادلات ساختاری در نرم افزارهای کامپیوتری SPSS و PLS انجام پذیرفت. بازه زمانی تحقیق در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۳۹۸ بود که پرسشنامه ها در اختیار مربیان پرستاری و اعضای شورای راهبردی و هیئت علمی واحدهای مجری پرستاری دانشگاه آزاد اسلامی قرار گرفت و عملیات نمونه گیری طی ۵ ماه انجام شد.

الزامات اخلاقی این پژوهش در کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی آزاد اسلامی تهران بررسی شد و بر اساس کد IRIAU.TUMS.REC.1399.563 مورد تایید قرار گرفت.

یافته ها

در بخش کیفی، نمونه گیری تا حد اشباع نظری یعنی تا جایی که در جریان مصاحبه ها هیچ اطلاعات جدیدی به دست نیامد، ادامه پیدا کرد؛ که در نهایت ۲۱ نفر با روش نمونه گیری مبتنی بر هدف مورد مصاحبه قرار گرفتند. ویژگی جمعیت شناختی آنها در جدول زیر آمده است:

جدول ۱: ویژگی های جمعیت شناختی خبرگان و ذینفعان

ردیف	نوع خبرگی	رتبه علمی	سمت سازمانی	محل خدمت	جنسیت
(۱)	خبره موضوع	مربی	رئیس دانشکده	دانشکده پرستاری و مامایی	مرد
(۲)	خبره موضوع	استادیار	عضو هیئت علمی	دانشکده پرستاری و مامایی	زن
(۳)	خبره موضوع	دانشیار	رئیس دانشکده	دانشکده پرستاری و مامایی	زن
(۴)	خبره موضوع	مربی	رئیس دانشکده	دانشکده پرستاری و مامایی	مرد
(۵)	خبره موضوع	مربی	رئیس دانشکده	دانشکده پرستاری و مامایی	زن
(۶)	خبره موضوع	استادیار	عضو هیئت علمی	دانشکده پرستاری و مامایی	مرد
(۷)	خبره موضوع	استادیار	معاون آموزشی	دانشکده پرستاری و مامایی	مرد
(۸)	خبره موضوع	استادیار	عضو هیئت علمی	دانشکده پرستاری و مامایی	زن
(۹)	خبره موضوع	استادیار	معاون آموزشی	دانشکده پرستاری و مامایی	زن
(۱۰)	خبره موضوع	دانشیار	معاون آموزشی	دانشکده پرستاری و مامایی	زن
(۱۱)	خبره موضوع	دانشیار	رئیس دانشکده	دانشکده پرستاری و مامایی	زن
(۱۲)	عضو هیئت علمی	مربی	عضو هیئت علمی	دانشکده پرستاری و مامایی	زن
(۱۳)	عضو هیئت علمی	مربی	عضو هیئت علمی	دانشکده پرستاری و مامایی	زن
(۱۴)	عضو هیئت علمی	مربی	عضو هیئت علمی	دانشکده پرستاری و مامایی	زن
(۱۵)	عضو هیئت علمی	مربی	عضو هیئت علمی	دانشکده پرستاری و مامایی	زن
(۱۶)	عضو هیئت علمی	مربی	مدیر گروه	دانشکده پرستاری و مامایی	مرد
(۱۷)	دانش اموخته پرستاری	فاقد مرتبه علمی	پرستار	بیمارستان	زن
(۱۸)	دانش اموخته پرستاری	فاقد مرتبه علمی	پرستار	بیمارستان	زن
(۱۹)	دانش اموخته پرستاری	فاقد مرتبه علمی	پرستار	بیمارستان	زن
(۲۰)	دانش اموخته پرستاری	فاقد مرتبه علمی	پرستار	بیمارستان	مرد
(۲۱)	دانش اموخته پرستاری	فاقد مرتبه علمی	پرستار	بیمارستان	زن

همانطور که در جدول فوق ملاحظه می کنید ۱۵ نفر از خبرگان و صاحب نظران یعنی ۷۱ درصد زن و ۶ نفر یعنی ۲۹ درصد از آنها مرد بودند.

بر اساس تحلیل مصاحبه ها با خبرگان، ابعاد و مولفه ها و زیرمولفه های مدل ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری در واحدهای پرستاری دانشگاه آزاد اسلامی مربوط به بخش کیفی به صورت زیر می باشد:

www.SID.ir

Archive of SID

جدول ۲. ابعاد و مولفه های استخراجی از مصاحبه ها به همراه فراوانی

ابعاد	مولفه ها	زیرمولفه ها	فراوانی در مصاحبه ها
ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری (پدیده مرکزی)	ابزار ارزیابی	معیارهای ارزیابی	۹
		اعضای ارزیاب	۵
	شیوه های ارزیابی	ارزیابی درونی	۴
		ارزیابی بیرونی	۵
	هیئت علمی	ویژگی های هیئت علمی	۹
		حمایت از هیئت علمی	۶
شرایط علّی	امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی	امکانات آموزشی	۷
		امکانات بالینی	۵
		امکانات پژوهشی	۶
	شرایط دانشجویان	شیوه های پذیرش و جذب دانشجو	۷
		خصوصیات فردی دانشجویان	۶
شرایط زمینه ای	ساختار سازمانی و مدیریتی دانشگاه	تصمیمات مدیریتی	۵
		ساختار مالی دانشگاه	۶
	بسترهای حقوقی و قانونی	سیاست‌ها	۳
		قوانین و مقررات	۲
	عوامل اجتماعی و سیاسی	شرایط اجتماعی	۴
		مسائل سیاسی	۳
	بازار کار	بازار کار	۹
عوامل مداخله گر	نظام آموزشی	آموزش نظری	۶
		آموزش بالینی	۶
	نگرش سازمانی به ارزیابی	اهمیت ارزیابی برای دانشگاه	۴
		رفتار درون سازمانی	۵
	انگیزش سازمانی	پتانسیل‌های فردی	۴
		مکانیزم‌های انگیزشی	۷
راهبرد	مدیریت توسعه منابع انسانی	هیئت علمی و دانشجویان	۳
		دانش آموختگان	۴
		کارکنان و مدیریت	۸
	بکارگیری الگوهای موفق ارزیابی	الگوها و رویکردهای مؤثر ارزیابی	۴
		تطابق اهداف ارزیابی با استانداردها	۴
		بازخورد ارزیابی	۳
	توسعه مدیریت کلان دانشگاه	استقرار سیستم خاص علوم پزشکی	۴
		استراتژی دانشگاه	۸
نتایج و پیامدها	ارتقاء وضعیت آموزش پرستاری	بهبود کیفیت آموزش	۴
		ارتقاء فضای آموزشی	۴
	بهبود عملکرد سازمانی	توسعه ساختاری دانشگاه	۹
		ارتقاءجایگاه دانشگاه	۶

بـر اسـاس مصاحبـه بـا خبـرگان کـه تعـداد آنهـا ۲۱ نفـر بـود، مصاحبـه هـای نیمـه سـاختارمند انجـام گرفـت. در نهایـت بـر اسـاس اسـتخراج کدهـا بـر اسـاس فرآینـد گرندتئـوری، ۶ بعـد و ۱۷ مؤلفـه و ۳۶ زیرمولفـه بـرای مقولـه اصلـی- یعنـی ارتقـاء ارزیابـی آمـوزش پرسـتاری- اسـتخراج گردیـد.

تاییـد سـاختار عاملـی مـدل (تحلیـل عاملـی تاییـدی): پـس از اسـتخراج مـدل برخواسـته از مصاحبـه هـا (مـدل زمینـه ای بـر اسـاس گرنـدد تئـوری)، در ادامـه در بخـش کمّـی بـه بررسـی و تحلیـل سـاختار عاملـی بیـن ابعـاد و مولفـه هـای ایـن مـدل پرداختـه شـد. بـه منظـور تاییـد سـاختار عاملـی مـدل از تحلیـل عاملـی تاییـدی در نـرم افـزار PLS اسـتفاده گردیـد.

درشـکل زیـر مـدل آزمـون شـده همـراه بـا مقادیـر اسـتاندارد شـده بارهـای عاملـی روی هرکـدام از مسـیرها بـر اسـاس خروجـی نـرم افـزار PLS درج گردیـد. یافتـه هـا حاکـی از آن بـود

www.SID.ir

Archive of SID

کـه از ضرایـب مسـیر عنـوان شـده، تأثیـر همـه عوامـل معنـادار و همـه ضرایـب مثبـت و معنـادار بودنـد؛ مقـدار بـار عاملـی مـورد تاییـد در تحلیـل عاملـی تاییـدی ۰/۴ مـی باشـد [۱۲].

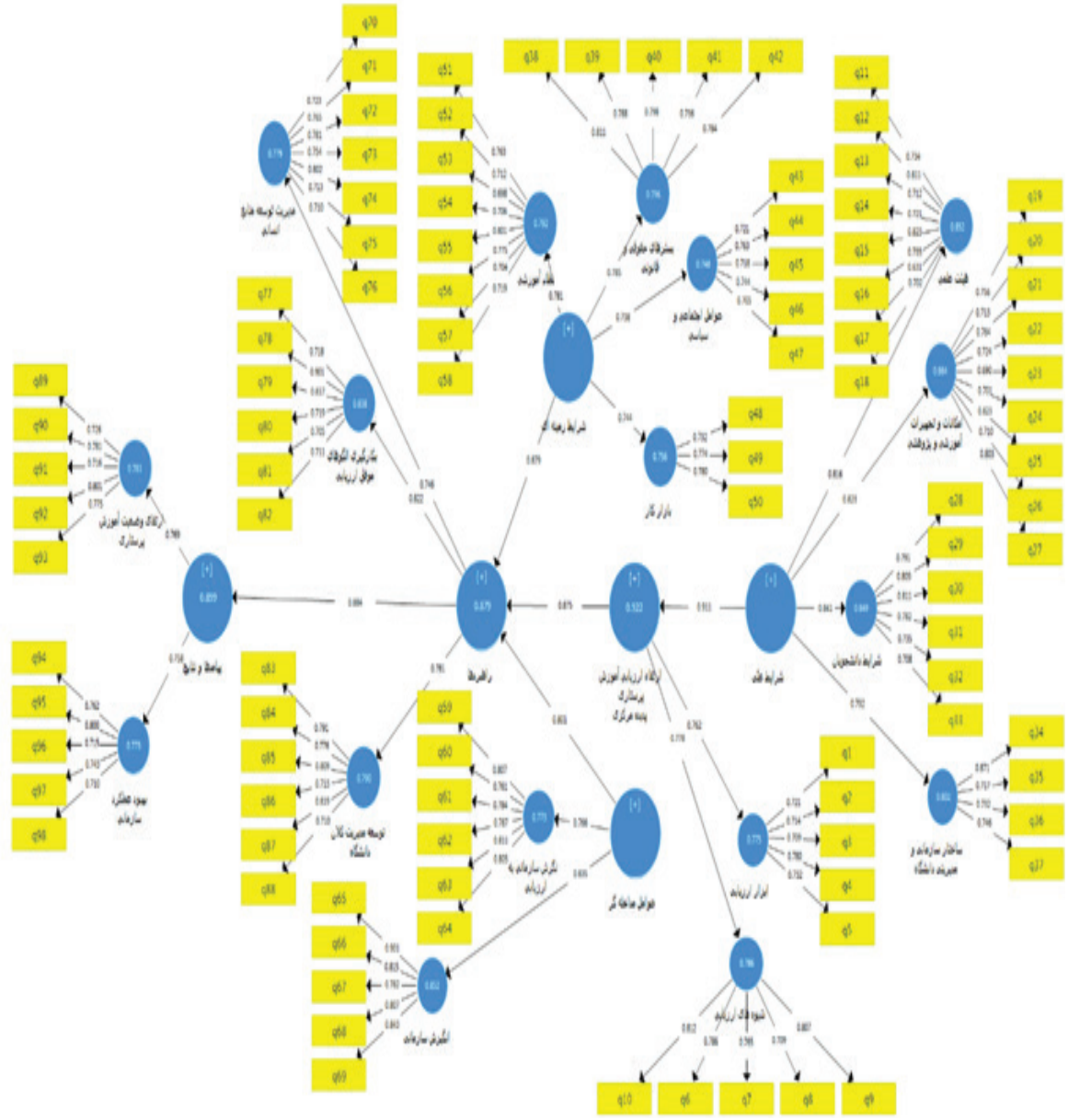

شکل۲. بارهای عاملی و ضرایب مسیر مدل ساختاری ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری در واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی

همانطـور کـه ملاحظـه مـی شـود هیـچ کـدام از بارهـای عاملـی در شـکل شـماره کمتـر از ۰/۴ نمـی باشـند و لـذا مـی تـوان نتیجـه گرفـت کـه اجـزاء مـدل در لایـه روابـط (روابـط بیـن ابعـاد و مولفـه هـا و سـوالات) مناسـب بـوده یـا بـه اصطـلاح ایـن زیـر سـوالات یـا شـاخص هـا بـرای سـنجش مولفـه هـا و ابعـاد مربوطـه دارای اعتبـار (روایـی) مناسـبی بودنـد.

در ادامـه بـه منظـور اعتبـار یابـی مـدل ارتقـاء ارزیابـی آمـوزش پرسـتاری، بـه بررسـی شـاخص هـای نیکویـی بـرازش مـدل سـاختاری پرداختـه شـد. بدیـن منظـور بـرای بررسـی درجـه تناسـب مـدل بـا داده هـای برخاسـته از جامعـه آمـاری کـه تحـت عنـوان تبییـن مـدل از آن یـاد مـی شـود، چندیـن معیـار نیکویـی بـرازش وجـود دارد. ایـن معیارهـا برخـی مربـوط بـه سـنجش میـزان پایایـی ابعـاد و برخـی مربـوط بـه سـنجش میـزان روایـی ابعـاد مـدل اسـت. در بخـش پایایـی بـه بررسـی آلفـای کرونبـاخ و در بخـش روایـی بـه بررسـی روایـی همگـرا و واگـرا و در بخـش سـاختاری هـم بـه معیارهـای نیکویـی بـرازش کلـی مدل پرداختـه شـد.

بـه منظـور بررسـی پایایـی مولفـه ای مـدل، ضریـب آلفـای

www.SID.ir

Archive of SID

کرونبـاخ و پایایـی ترکیبـی بـرای ابعـاد و مولفـه هـای مـدل ارتقـاء ارزیابـی آمـوزش پرسـتاری محاسـبه شـد؛ کـه نتایـج آن در جـدول زیـر آمـده اسـت:

جدول ۳. ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی برای ابعاد و مولفه های مدل برازش شده

ابعاد و مؤلفه ها	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی
ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری (پدیده مرکزی)	۰/۷۱۰	۰/۸۰۳
ابزار ارزیابی	۰/۸۲۰	۰/۷۸۴
شیوه های ارزیابی	۰/۸۹۱	۰/۹۶۹
شرایط علّی	۰/۷۸۵	۰/۸۸۵
هیئت علمی	۰/۸۱۲	۰/۷۸۴
امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی	۰/۷۱۴	۰/۹۲۳
شرایط دانشجویان	۰/۸۲۰	۰/۹۳۶
ساختار سازمانی و مدیریتی دانشگاه	۰/۸۹۱	۰/۹۶۳
شرایط زمینه‌ای	۰/۷۸۵	۰/۸۹۳
بسترهای حقوقی و قانونی	۰/۸۱۲	۰/۷۳۴
عوامل اجتماعی و سیاسی	۰/۷۱۰	۰/۹۷۷
بازار کار	۰/۸۵۰	۰/۸۶۱
نظام آموزشی	۰/۸۰۱	۰/۸۳۶
راهبردها	۰/۷۴۴	۰/۹۱۶
مدیریت توسعه منابع انسانی	۰/۸۱۵	۰/۷۵۸
بکارگیری الگوهای موفق ارزیابی	۰/۷۸۸	۰/۸۲۱
توسعه مدیریت کلان دانشگاه	۰/۸۴۷	۰/۸۸۷
عوامل مداخله‌گر	۰/۸۹۰	۰/۹۱۱
نگرش سازمانی به ارزیابی	۰/۷۷۷	۰/۸۶۵
انگیزش سازمانی	۰/۸۸۷	۰/۸۷۵
نتایج و پیامدها	۰/۸۴۶	۰/۸۹۷
ارتقای وضعیت آموزش پرستاری	۰/۸۵۱	۰/۸۸۰
بهبود عملکرد سازمانی	۰/۷۸۰	۰/۹۱۲

همانطـور کـه ملاحظـه مـی شـود، ضریـب آلفـای کرونبـاخ و پایایـی ترکیبـی همـه ابعـاد و مولفـه هـای مـدل ارتقـاء ارزیابـی آمـوزش پرسـتاری بـالای ۰/۷ بـوده و مـورد قبـول واقـع شـده انـد و ایـن نشـان دهنـده پایایـی مناسـب مـدل مـی باشـد. بـه منظـور بررسـی روایـی ابعـاد تحقیـق، بـه محاسـبه روایـی همگـرا و روایـی واگـرا پرداختـه شـده اسـت. روایـی همگـرا میـزان همبسـتگی یـک سـازه بـا شـاخص‌های نشـان‌دهنده خـود را نشـان می‌دهـد. حداقـل مقـدار قابـل قبـول بـرای ایـن شـاخص ۰/۵ می‌باشـد؛ کـه میـزان روایـی همگـرای همـه ابعـاد بـالای ۰/۵ بـوده و نشـان از روایـی همگـرای خـوب مـدل را دارنـد.

همچنیـن روایـی واگـرا بـه ایـن مـی پـردازد کـه آیـا میـزان همبسـتگی (تبییـن) مجموعـه ای از سـؤالات بـا سـازه یـا بعـد موردنظـر خودشـان بیشـتر اسـت یـا بـا سـازه هـای دیگـر. اگـر چنیـن باشـد مـی گوییـم روایـی واگـرا وجـود دارد. بـرای محاسـبه روایـی واگـرا از روش فورنـل- لارکـر اسـتفاده شـد. در ایـن روش، میـزان رابطـه یـک سـازه یـا بعـد بـا سـؤالاتش (بـه طـور کل و نـه تـک تـک) بـا میـزان رابطـه همـان سـؤالات (به صـورت کلـی) بـا سـازه هـای دیگـر سـنجیده مـی شـود. در این روش اساساً ردیـف هـا و سـتون هـا در ماتریـس بـه سـازه هـا تعلـق دارنـد. خروجـی روایـی واگـرا بـر اسـاس روش فورنـل- لارکـر محاسـبه و مشـخص گردیـد کـه رابطـه سـازه ها(ابعـاد) بـا سؤالاتشـان بـه طـور کل از رابطـه همـان سـؤالات بـا سـازه هـای یـا ابعـاد دیگـر بیشـتر اسـت، پـس مـی تـوان نتیجـه

www.SID.ir

Archive of SID

گرفت که مدل دارای روایی واگرای مناسبی می باشد. در ادامه به بررسی معیارهای نیکویی برازش پرداخته می شود: همچنین، مقدار شاخص کای دوی- نسبی کمتر از ۳ و مقادیر شاخص برازش اصلاح شده و شاخص برازش تطبیقی نیز بالای ۰/۷ بودند. همچنین مقدار ریشه میانگین مربعات خطا نیز کوچکتر از ۰/۱ بود. بر اساس یافته های جدول فوق، از نظر همه معیارهای برازش، مدلی ساختاری، برازش خوبی با داده های کمّی(جامعه آماری) داشت. و لذا در کل می توان گفت که مدل ساختاری ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری (برازش) خوبی با داده های جامعه آماری دارد.

در نهایت نیز به بررسی وضع موجود ابعاد مدل ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری در دانشگاه آزاد اسلامی از طریق آزمون t تک نمونه ای پرداخته شد که نتایج مربوط به بررسی وضع موجود ابعاد ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری در دانشگاه آزاد اسلامی بیانگر آن است که برای همه ابعاد میانگین وضعیت موجود کمتر از میانگین متوسط ۳ بود که نشان می دهد وضعیت موجود در حد مناسبی نیست و نیاز به راهکار دارد.

ویژگی بارز الگوهای مبتنی بر نظریه زمینه ای امکان استفاده از آنها در زمینه سیاستگذاری و برنامه ریزی است. از آنجا که الگوی های مذکور –به ویژه در نسخه سیستماتیک آن- علاوه بر پرداختن به پدیده مورد کاوش، به شرایط علّی، شرایط زمینه ای و مداخله گر و راهبردها و پیامدها پرداخته می شود، لذا سیاستگذاران می توانند بطور مشخص در هر کدام از ابعاد مذکور به انجام سیاستگذاری و برنامه ریزی برای « اصلاح، بهبود یا توسعه و ارتقاء» پدیده محوری بپردازند. بطور مشخص الگوی پارادیمی ظاهر شده در این پژوهش که مبتنی بر نسخه سیستماتیک (اشتراوسی) است، به صورت زیر است:

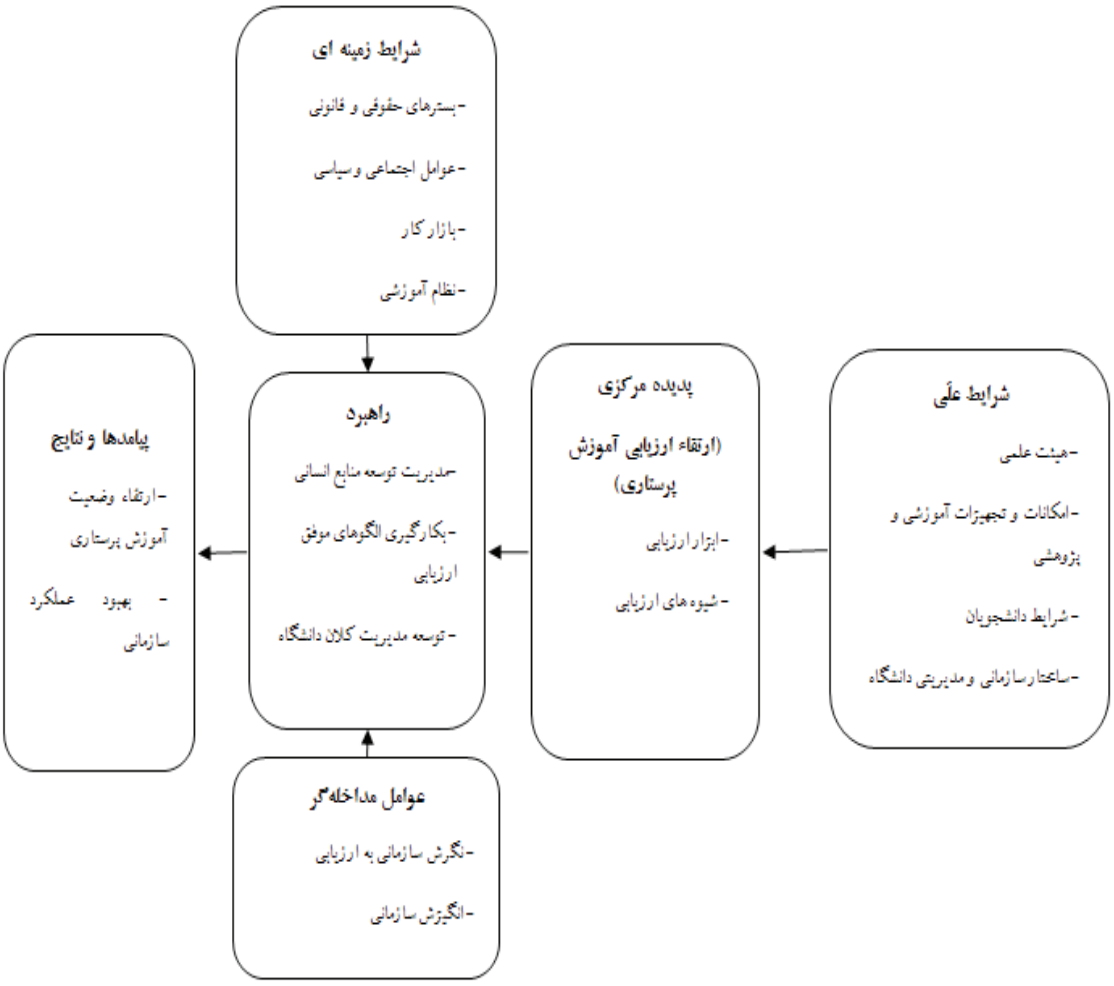

شکل ۳. مدل نهایی پیشنهادی ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری در واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی

www.SID.ir

Archive of SID

بحث

به منظور بررسی دقیق تر هر کدام از ابعاد و امکان ایجاد درکی کامل تر به منظور سیاستگذاری و برنامه ریزی در حوزه ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری، به بحث در خصوص ابعاد این الگو بطور جداگانه در زیر پرداخته شده است:

شرایط علّی: شرایط علّی به شرایط و عواملی گفته می شود که بر وقوع، توسعه، پیشرفت و یا بهبود پدیده محوری تاثیر گذارند. چگونگی کاربست شرایط علّی برای برنامه ریزی بدین گونه است که این عوامل نقش علّت (یا عامل تاثیرگذار) برای پدیده محوری ایفا می کنند. لذا سیاستگذاران حوزه ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری باید ابتدا به تغییر (اصلاح یا بهبود) این عوامل همت گمارند. چرا که تغییر در این عوامل تاثیر مستقیمی بر ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری دارد. با تحلیل کدهای باز در خصوص درک مصاحبه شوندگان از شرایطی که بر ارتقاء نظام ارزیابی آموزش پرستاری تاثیر می گذارد، ۴ عامل اساسی به عنوان شرایط علّی به دست آمد. این عوامل شامل امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی، شرایط دانشجویان، ساختار سازمانی و مدیریتی دانشگاه و هیئت علمی بودند.

نتایج حاکی از آن است که دانشکده های پرستاری دانشگاه آزاد اسلامی به منظور جذب دانشجو می‌بایستی زیرساخت هایی چون امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی همچون امکانات آموزشی (دسترسی به فناوری اطلاعات، وسایل کمک آموزشی و فضای فیزیکی مناسب)، امکانات بالینی (آزمایشگاه مجهز، مرکز مهارت های بالینی و دسترسی به منابع بیمارستانی) و امکانات پژوهشی (طرح های علمی پژوهشی و کارگاه ها و سمینارها برگزار شده برای دانشجویان و اعضای هیئت علمی) را فراهم نمایند، همچنین شرایط دانشجویان از قبیل شیوه های پذیرش و گزینش دانشجو و نیز خصوصیات فردی و در نهایت ساختار سازمانی و مدیریتی دانشگاه همچون تصمیمات مدیریتی و ساختار مالی دانشگاه و در نهایت اعضای هیئت علمی از عوامل اثرگذار بر ارزیابی آموزش پرستاری در دانشگاه آزاد می باشد. نتایج پژوهش حاضر درباره عوامل موثر بر ارزیابی آموزش پرستاری با مطالعه پارسا یکتا و همکاران [۱۵] در سال ۱۳۸۴ همسو می باشد. به این ترتیب که در آن مطالعه عوامل موثر در ارزیابی، اعضای هیئت علمی، دانشجویان، نیروی انسانی و پشتیبانی، فضاهای آموزشی پژوهشی بهداشتی و درمانی، تجهیزات آموزشی، پژوهشی، آزمایشگاهی و تشخیصی، دوره ها، برنامه های آموزشی شناخته شد.

شرایط زمینه ای: در نظریه مبنایی، شرایط زمینه ای یا زمینه شرایط خاصی هستند که بر راهبردها تاثیر می گذارند. به عبارتی مجموعه عوامل و شرایطی که باعث تسهیل اثربخشی راهبردها یا باعث تاخیر و نقص در اثربخشی راهبردها می شوند. شرایط زمینه متغیرهای کلانی هستند که تمام حوزه های سیاستگذاری و برنامه ریزی را تحت تاثیر قرار می دهند و میزان اثربخشی سیاست های مرتبط با شرایط علّی را مشخص می کنند. شرایط زمینه ای بیشتر به بستر و زمینه های قانونی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی و حتی سازمانی حاکم بر کل فرآیندهای آموزشی اشاره دارند. یافته های تحقیق در مورد شرایط زمینه ای ۴ عامل را به عنوان مولفه ها یا عوامل تاثیر گذار بر کل فرآیندهای دانشگاهی در دانشگاه آزاد اسلامی از جمله فرآیند ارزیابی آموزش پرستاری مشخص کرده است. این عوامل شامل بسترهای قانونی و حقوقی مرتبط با نظام آموزش عالی (به ویژه بخش پزشکی)، عوامل اجتماعی و سیاسی حاکم بر کشور، شرایط بازار کار رشته پرستاری و نظام اموزش پزشکی است. بسترهای حقوقی و قانونی سیاست ها (همچون سیاست های کلی کشور، سیاست گذاری دانشگاه و دستورالعمل های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) و قوانین و مقررات را شامل بودند. شرایط اجتماعی همچون پاسخگویی اجتماعی، مسئولیت اجتماعی و ارتباطات اجتماعی و همچنین مسائل سیاسی چون فشارهای سیاسی، اعمال نفوذ سیاسی و ارتباطات بین المللی و همچنین نظام آموزشی مناسب می تواند زمینه ای را برای ارتقاء ارزیابی در دانشگاه آزاد فراهم نماید و در آخر عامل بستر ساز دیگر، شرایط بازار کار پرستاران فارغ التحصیل می باشد.

در این زمینه سیاستگذاران به منظور انجام هر نوع مداخله یا برنامه ای به منظور ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری (به ویژه در حوزه شرایط علّی) باید به تاثیر گذاری شرایط زمینه ای مذکور توجه داشته باشند و تا جایی که امکان دارد از مکانیزم های کنترل تاثیرات استفاده کنند. بدین صورت که نوع برنامه ریزی و سیاستگذاری باید در چارچوب بسترهای حقوقی و قانونی، با لحاظ کردن شرایط اقتصادی و اجتماعی کشور، در راستای توسعه اشتغال پرستاران و به منظور بهبود شرایط نظام آموزش پرستاری انجام گیرد.

عوامل مداخله گر: عوامل مداخله گر نوعی از زمینه (شرایط زمینه ای) هستند که در سطح کلان (عمومی) بوده و بطور

www.SID.ir

Archive of SID

غیـر مسـتقیم بـر راهبردهـا تاثیـر مـی گذارنـد. معمـولاً ایـن عوامـل از حیطـه برنامـه ریـزی و سیاسـتگذاری خـارج اسـت و بـه سـطح بالاتـری از سیاسـتگذاری نیـاز دارنـد. سیاسـتگذاران حـوزه ارتقـاء ارزیابـی آمـوزش پرسـتاری بایـد سـعی کننـد مـدل هـا و برنامـه هـای ارتقـاء را از تاثیـر ایـن عوامـل مصـون بدارنـد. بـا تحلیـل کدهـای بـاز مبنـی بـر درک مصاحبه شـوندگان از شـرایط یـا عوامـل کلانـی که بـر اثربخشـی اقدامـات و راهبردهـای بالقوه و بالفعـل ارتقـاء ارزیابـی پرسـتاری در دانشـگاه آزاد مـی گذارنـد، دو عامـل نگـرش سـازمانی بـه ارزیابـی و انگیـزش سـازمانی بـه عنـوان عوامـل مداخلـه گـر نمـود پیـدا کردنـد.

نگـرش سـازمانی بـه ارزیابـی همچـون میـزان اهمیـت ارزیابـی بـرای دانشـگاه و نیـز رفتـار درون سـازمانی چـون برخـورد سـلیقه ای ارزیابـان، از عوامـل مداخلـه گـر در ارزیابـی بـود. انگیـزش سـازمانی چـون پتانسـیل هـای فـردی از قبیـل نگـرش مثبـت اعضـای هیئـت علمـی بـه ارزیابـی و مکانیسـم هـای انگیزشـی مثـل دادن پـاداش بـه پرسـنل و حمایـت مالـی از برنامه هـای ارزیابـی عامـل تسـهیل گـر ارزیابـی آمـوزش پرسـتاری بـه شـمار رفـت؛ کـه نتایـج حاصـل از ایـن مطالعـه بـا یافتـه هـای مطالعـه حسـن زاده و همـکاران [۱۶] در سـال ۱۳۹۶ بـا عنـوان « تبییـن عوامـل بازدارنـده و ارتقـا دهنـده کیفیـت در آمـوزش عالـی فنـی مهندسـی « مشـابه مـی باشـد.

راهبردهـای ارتقـاء: در نظریـه مبنایـی، راهبردهـا نوعـی از کنش‌هـا یـا برهم‌کنش‌هـای خاصـی هسـتند کـه از پدیـده محـوری منتنـج می‌شـود. بـه عبارتـی، راهبردهـا و اقدامـات، طرح‌هـا و کنش‌هایی‌انـد کـه بـه طراحـی مـدل کمـک می‌نماینـد [۱۷]. در اینجـا راهبردهـا مجموعـه اقدامـات و کنـش هایـی اسـت کـه بـه منظـور ارتقـاء فرآینـد ارزیابـی آمـوزش پرسـتاری بایـد اتخـاذ شـود. راهبردهـا دقیقـاً اشـاره بـه حـوزه هـا و اقدامـات عملیاتـی بـرای برنامـه ریـزی و سیاسـتگذاری اسـت. یعنـی جایـی کـه نتایـج پژوهـش را بـا حـوزه عمـل و اجـراء پیوند مـی زنـد. راهبردهـا در مـدل هـای مبتنـی بـر نظریـه مبنایـی هسـته اصلـی عملیاتـی کـردن نتایـج تحقیـق اسـت. در ایـن زمینـه یافتـه هـای تحقیـق سـه حـوزه اقـدام (راهبـرد عملیاتـی) بـرای ارتقـاء ارزیابـی امـوزش پرسـتاری را مشـخص کـرده اسـت کـه دربرگیرنـده مدیریـت توسـعه منابـع انسـانی (اعضـای هیئـت علمـی، دانشـجویان و کادر غیـر اموزشـی دانشـگاه)، بکارگیـری الگوهـای موفـق ارزیابـی و توسـعه مدیریـت کلان دانشـگاه آزاد اسـلامی مـی باشـد.

یکـی از مولفـه هـای راهبـرد مدیریـت توسـعه منابـع انسـانی، هیئـت علمـی و دانشـجویان از طریـق تعامـل بیـن دانشـجویان و اعضـای هیئـت علمـی و نیـز تسـهیل فرآیند جـذب هیئـت علمی در دانشـگاه آزاد بـه شـمار رفـت. همچنیـن دانـش آموختـگان از طریـق اشـتغال و نیـز مهـارت بالینـی شـان و کارکنـان و مدیریت از طریـق شایسـته سـالاری و تغییـر نگـرش بـه پرسـتاری از زیـر مولفـه هـای دیگـر مدیریـت توسـعه منابـع انسـانی محسـوب گردیـد. بـه کارگیـری الگوهـای موفـق ارزیابـی راهبـرد دیگـر بـه لحـاظ شـد؛ کـه الگوهـا و رویکردهـای موثـر ارزیابـی یکـی از زیـر مولفـه هـای آن بـه حسـاب آمـد؛ و اسـتفاده از ارزیابـی ۳۶۰ درجـه، توسـعه ارزیابـی منطقـه ای و ارتقـاء فرآینـد خـود ارزیابـی نمونـه ای از الگوهـای موثـر ارزیابـی برشـمرده شـد. دیگر زیـر مولفـه الگوهـای موفـق ارزیابـی، تطابـق اهـداف ارزیابـی بـا اسـتانداردها بـود. بازخـورد ارزیابـی، زیـر مولفـه دیگـر الگوهـای موفـق ارزیابـی بـود؛ کـه از آن جملـه مـی تـوان پیگیـری نتایـج ارزیابـی، انعـکاس نتایـج ارزیابـی و بازخـورد نتایـج ارزیابـی را نـام بـرد و در نهایـت اسـتقرار سیسـتم خـاص علـوم پزشـکی و اسـتراتژی دانشـگاه زیـر طبقـات راهبـرد توسـعه مدیریـت کلان دانشـگاه بـه شـمار رفـت؛ کـه یافتـه هـای حاصـل از پژوهـش خداویسـی و همـکاران [۱۸] در سـال ۲۰۱۲ بـا عنـوان» الزامـات ارزیابـی اثربخـش در آمـوزش پرسـتاری» و نیـز مطالعـه منگلـی و همـکاران [۱۹] در سـال ۱۳۹۴ تحـت عنـوان « ارزیابـی کیفیـت دوره دکتـرای پرسـتاری، بـا نتایـج ایـن مطالعـه همسـو می باشـد.

پیامدهـا و نتایـج: در نظریـه مبنایـی، خروجـی حاصل از اسـتخدام راهبردهـا، پیامـد قلمـداد مـی شـود. بـه عبارتـی برنامـه ریـزان و سیاسـتگذاران آموزشـی بـا اعمـال راهبردهـا، انتظـار دارنـد بـه پیامدهـا و نتایـج مذکـور دسـت پیـدا کننـد و قبـل از عمـل برنامـه ریـزی بـه منظـور توجیـه و اقنـاع مدیـران بـرای انجـام عمـل برنامـه ریـزی بـه ایـن مـوارد تاکیـد و اشـاره مـی کننـد. تحلیـل کدهـای بـاز در خصـوص درک مصاحبـه شـوندگان از پیامدهـا و نتایـج اجـرای راهبردهـای ارتقـاء ارزیابـی آمـوزش پرسـتاری، نشـان از وجـود دو پیامـد اساسـی دارد: ارتقـاء وضعیـت آمـوزش پرسـتاری و بهبـود عملکـرد دانشـگاهی در دانشـگاه آزاد اسـلامی. بدیهـی اسـت کـه پیامـد و نتیجه ارتقـاء وضعیـت ارزیابـی آموزش پرسـتاری بـه بهبـود کیفیـت آمـوزش و ارتقـاء فضـای آموزشـی مـی انجامـد. همچنین توسـعه سـاختاری دانشـگاه و ارتقـاء جایگاه دانشـگاه بـه عنـوان شـاخصی بـرای بهبـود عملکـرد دانشـگاهی، از پیامدهـای ارتقـاء ارزیابـی آمـوزش پرسـتاری خواهـد بـود.

www.SID.ir

Archive of SID

نتیجه گیری

برای ارتقاء ارزیابی در آموزش پرستاری، شرایط، عوامل و بسترهای خاصی وجود دارند که باید مورد توجه قرار گیرند. همچنین از روش ها و استراتژی هایی نظیر الگوهای موفق ارزیابی باید استفاده کرد که بتوان به ارزیابی با کیفیت آموزش پرستاری در دانشگاه آزاد اسلامی نائل آمد. امید است که با ارائه این مدل و توجه به همه ابعاد و مولفه های آن، زمینه مناسبی برای ارزیابی آموزش پرستاری در دانشگاه های کشور فراهم شده و با در نظر گرفتن این موارد شاهد ارتقاء آموزش پرستاری به عنوان رشته اساسی برای ارائه خدمات مراقبتی با کیفیت به مددجویان و در نهایت نجات جان انسان ها باشیم.

از محدودیتهای این مطالعه می توان به غیر ممکن بودن حذف سوگیری مشاهده گر، عدم کنترل اعتبار نتیجه گیری محقق و عدم قابلیت تعمیم پذیری برآن اشاره نمود؛ همچنین در این تحقیق، صرفا ارزیابی آموزش پرستاری در مقطع کارشناسی مورد بررسی قرار گرفت که پیشنهاد می شود در مطالعات آتی به ارزیابی مقاطع بالاتر رشته پرستاری و نیز بررسی اثر بخشی مدل ارتقاء ارزیابی آموزش پرستاری بر دانشجویان و اعضای هیئت علمی در واحدهای مجری پرستاری دانشگاه آزاد اسلامی پرداخته شود.

سپاسگزاری

بدین وسیله از تمام اساتید و همکارانی که در تهیه این مقاله همکاری های لازم را مبذول داشته اند؛ تشکر و قدردانی می گردد.

تضاد منافع

بدین وسیله نویسندگان تصریح می نمایند که هیچ گونه تضاد منافعی در خصوص پژوهش حاضر وجود ندارد.

References

1. Arbabisarjou A, Alemifar A, Mirmortazavi M . Expectations of medical sciences' collegians about higher education programs. Medical Science Journal.2019;23(96): 255-259.
2. Kim M, Lee H, Ahn H, Park C, Kim E, Yun S. quality of faculty, students, curriculum and resources for nursing doctoral education in korea. International Journal of Nursing Studies.2012; 47(3) :295-306. https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2009.07.005
3. Yazdani H, Nourian K, Salmani A. Evaluating the quality of PhD in management in Iran using SIP model. Bi-Quarterly Journal of Educational Planning Studies. 2018; 6(12):104-129 [In Persian].
4. Jafari M, Chehrzad M, Shafi pour Z, Ghanbari E . Quality of educational services from the perspective of nursing and midwifery students based on SERVQUAL model. Journal of Research in Medical Education.2014;6(1):50-58 [In Persian] https://doi.org/10.18869/acadpub.rme.6.1.50
5. Shayan S, Mohammad zade Z, Entezari M, Falahati M. Development of indicators of educational programs for graduate courses based on input-process and output model in the faculty of Isfahan Health University of Medical Sciences. Iranian Journal of Medical Education. 2010;.10.(5) :994-1005 [In Persian].
6. Mazlom R, Ghorban zade M, Reyhani T, Yavari M, Beskabadi H. Development of basic educational standards for evaluation and validation of the master's degree program in neonatal intensive care nursing. Journal of the Center for the Study and Development of Medical Education.2016; 13(1) :10-19 [In Persian].
7. Awadhalla M, Al-Mohandis B, Al-Darazi F . Transformation of nursing education: the experience of Bahrain. Eastern Mediterranean Health Journal.2018; 24(9): 959-964. https://doi.org/10.26719/2018.24.9.959
8. Roudgar nezhad F, Kia Kagori K, Taheri A. The role of Islamic Azad University in cultural, social and economic education of women. Journal of Women and Culture.2012; 3 :33-44 [In Persian]
9. Bazargan A . Educational evaluation: concepts, patterns and operational process. 2015; Tehran: Samt [In Persian]
10. Cameron R, Sankaran S, Scales J. Mixed methods use in project management research. Project Management Journal. 2015; 46(2): 90-104. https://doi.org/10.1002/pmj.21484
11. Corbin J, Strauss A, Eds. Basic of qualitative research. New Delhi: Sage; 2015
12. Chun Tie Y, Birks M, Francis K . Grounded theory research. A design framework for novice researchers. Sage open medicine. 2019; 7:1-7. https://doi.org/10.1177/2050312118822927
13. Klein P . An easy guide to factor analysis.

www.SID.ir

Archive of SID

Translation: Seyed Jalal Sadr al-Sadat and Asghar Minaei.2016; Tehran: Samat. [In Persian].

14. Human, H . Statistical inference in behavioral research.2016; Tehran: Samt [In Persian].
15. Parsa yekta Z, Salmani N, Monjamed Z, Farzianpoor F. Internal assessment in faculty of nursing and midwifery. Journal of Hayat Tehran Medical Science University. 2005;11:71-78 [In Persian].
16. Hasanzade S, Yamani M, Salehi E, Khorasani A. Explaining the factors that prevent and promote quality in technical higher education. Journal of Educational Sciences Shahid Chamran University of Ahvaz.2018; 24: 179-202. [In Persian].
17. Farasatkhah M .Assessing the quality of higher education in Iran.2009; Tehran: Higher Education Research and Planning Institute Publications. [In Persian].
18. Khodaveisi M, Pazargadi M, Yaghmaei F, Alavi H. Identifying challenges for effective evaluation in nursing education: A qualitative study. Journal of Research in Medical Sciences. 2012;.25:710-717.
19. Mengli M, rasht abadi S, Sabzevari S. Evaluating the quality of doctoral nursing education from the perspective of professors and students / graduates. Journal of Developmental Steps in Medical Education. 2016; 12:249-265. [In Persian].

www.SID.ir